

faktorom, ktorý by bolo vhodné sledovať, je, ako interpretujúci interpretuje diferenciatné znaky hovoriaceho. To však už presahovalo zámer nášho výskumu.

Literatúra

AUSTIN, J.L.: Teória rečových aktov. In: *Filozofia prirodzeného jazyka*. Ed. M. Oravcová. Bratislava, Archa 1992. s. 118—125.

BAUER, J. — GREPL, M.: *Skladba spisovné češtiny*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1975.

GREEN, G. M.: *Pragmatics and Natural Language Understanding*. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Hillsdale 1989.

GREPL, M. — KARLÍK, P.: *Skladba spisovné češtiny*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1986.

JOHNSON—LAIRD, P. N.: *The Computer and the Mind*. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press 1988.

MINSKY, M.: *The Society of Mind*. New York, Simon & Schuster 1988.

NEBESKÁ, I.: On expressing possibility and necessity in Czech. In: *Prague Studies in Mathematical Linguistics 10*. Ed. M. Těšitelová, E. Hajičová, J. Horecký. Amsterdam, John Benjamins Publ. Co. 1990.

NEISSER, U.: *The Self: An Ecological Analysis*. 24th International Congress Psychol. Sydney 1988.

NIŽNÍKOVÁ, J.: Dotazníkový prieskum vyjadrovania rozkazu a žiadosti v slovenčine. *Slovenská reč*, 57, 1992, s. 277—284.

NIŽNÍKOVÁ, J.: Klasifikácia tzv. rozkazovacích viet v slovenčine. *Slovenská reč*, 58, 1993, s. 22—25.

ORAVEC, J. — BAJZÍKOVÁ, E. — FURDÍK, J.: *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológia*. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1984.

PAULINY, E.: *Slovenská gramatika*. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981.

POPPER, M.: Niektoré psychologické aspekty interpretácie vybraných modálnych slovies. In: *Varia III*. Ed.: Nábělková, M., Odaloš, P. Bratislava — Banská Bystrica, SJS pri SAV — PdF UMB 1994, s. 43—51.

RUISEL, I. — RUISELOVÁ, Z.: *Vybrané problémy psychológie poznávania*. Bratislava, Veda 1990.

Emocionálnosť ako nedocenená základná obsahová kategória v jazykovednej literatúre

Jozef Pallay

Filozofická fakulta UK, Bratislava

Pri hlbšej analýze obsahu a rozsahu pojmu emocionálnosti ako jazykového javu v jazykovednej literatúre zistíme, že sa pod ňou rozumejú často celkom odlišné veci. Vlastný obsah takto pomenovaného javu sa potom označuje nejednotne, v závislosti od jazykovedných koncepcií, z ktorých vychádza príslušná explikácia tohto pojmu. Jeho zavedenie do modernej lingvistiky 20. storočia francúzskym lingvistom Ch. Ballym sa preto neraz s patričnou dávkou emocionálnej spoluúčasti označuje ako „danajský dar“, ako „Abstellgleis“ (Brasemann, 1982, s. 13), či „Rumpelkammer“, „Schmutzecke“, či „gesamtlinguistische Müllkippe“ (Dieckmann, 1981, s. 111, 114). J. Sandhöfer—Sixel (1991, s. 267) porovnáva funkciu emocionálnosti s funkciou odpadového koša („Papierkorbfunktion der Emotionalität“) na všetko, čo je už vopred pre lingvistické uchopenie problému zvlášť problematické, v dôsledku čoho sa neprávom diskredituje najmä význam štylistiky. Každý jav jazykovej povahy, ktorého pôvod alebo pokus o zaradenie do kategoriálnej sústavy niekto z čiastkových rovin jazykového systému sa vymykal z rámca prísne vedecky ponímaných lingvistických kritérií, bol súčasne zaradený do sféry tzv. afektívnej štylistiky, odvolávajúc sa pritom na autoritu jej zakladateľa. Nech totiž vezmeme akýkoľvek variant označenia pojmu emocionálnosť (afektivita, citovosť, emotívnosť, emocionálnosť, príp. expresivita), jemu zodpovedajúci obsah je príliš rozsiahly a rôznorodý, než aby sa dal rozoberať ako celok. Tým sa akoby spečatil osud emocionálnosti ako lingvistickej veličiny. Ak sa aj niekto pokúšal charakterizovať a analyzovať jazykové prostriedky, v ktorých povaha je priamo vyjadrovať emocionálny stav hovoriaceho (percipienta) a vyvolávať emócie u prijímateľa (recipienta), nebolo to vlastne ničím iným, než len subjektívnou prezentáciou vlastných predstáv, kritérií, stanovených tým-ktorým lingvistom ako objektívne, v skutočnosti však vyplývajúci len z jeho individuálnych, svetónázorovo podmienených asociácií alebo nanajvýš z náhodných kontextov a situácií (porov. u J. Dolníka [1987] problémy pri určovaní štylistických kvalifikátorov expresívnych výrazových jednotiek v *Krátkom slovníku slovenského jazyka*). Asociácie sa potom prípadne označujú ako konotácie a tie sa často priamo zamieňajú za emocionálnosť. Sama jazykoveda kapituluje pred mnohoznačnosťou a herogénnosťou citov bežne vyjadrovaných vo verbálnej komunikácii. To je napokon predmetom výskumu hlavne psycho-